

Trygg på jobbet

REPORTAGE

Utbildning gav tryggare arbetsmiljö

FRAMTID

Så påverkas arbetsmiljön av AI

OLYCKOR

Här sker flest amputations-skador

Nr 2
2023

En tidning från
Afa Försäkring

Nyttillskott

När **Johanna Johannesson** fick lille **Milton** fick hon också ett oväntat tillskott i hushållskassan.

Vad betyder de kollektivavtalade försäkringarna för er och era medlemmar?

Mattias Dahl, vice vd och chef för arbetsgivarfrågor, Svenskt Näringsliv:

” Parterna har på ett ansvarsfullt sätt utvecklat de kollektivavtalade tjänstepensionerna. De bidrar till att våra medlemsföretag är konkurrenskraftiga och attraktiva arbetsgivare. Genom att vi parter även tar ansvar för hur våra pensioner och försäkringar administreras har **vi ett robust och välskött system** som levererar stabilt och kostnadseffektivt.

Eva Fagerberg, kanslichef/1:a ombudsman, Offentliganställdas Förhandlingsråd, OFR:

” De kollektivavtalade försäkringarna är den svenska modellen när den är som bäst; **vi tryggar solidariskt och gemensamt** när individen behöver det som mest.

Johan Ingelskog, avtalssekreterare, Kommunal:

” Kommunal arbetar på många olika sätt för att öka tryggheten för medlemmarna, **där väger de kollektivavtalade försäkringarna tungt**. De försäkringarna ger medlemmarna en välbehövlig extra trygghet utöver det som det lagstadgade skyddet ger.

Torbjörn Johansson, avtalssekreterare, Landsorganisationen, LO:

” De kollektivavtalade försäkringarna ger de anställda en ökad ekonomisk trygghet vid både oförutsedda och planerade händelser. De har en stor och ökande betydelse i vårt gemensamma socialförsäkringssystem.

Caroline Olsson, chef för avdelningen för arbetsgivarpolitik, Sveriges Kommuner och Regioner, SKR:

” Vi är stolta över de kollektivavtalade försäkringarna, de är en **mycket värdefull del av de förmåner man som medarbetare i kommun och region får**. Det är en anställningsförmån som ger värde och trygghet i svåra situationer.

Malin Wulkan, styrelseledamot i förhandlings- och samverkansrådet, PTK:

” För medlemmarna i PTK:s medlemsförbund är det kollektivavtalade försäkringsskyddet **en viktig och bra ekonomisk trygghet** som man får del av genom sin anställning och som har betydelse i flera helt centrala avseenden både i och efter arbetslivet; vid sjukdom, arbetslöshet, arbetsskada, dödsfall och vid pension.

34

miljoner kronor till tio olika forskningsprojekt kring arbetsmiljö och hälsa. Det har Afa Försäkring beviljat i årets första anslagsomgång.

Höga risker för anställda på restaurang

ARBETSMILJÖ. Skaderisken för restauranganställda är högre än genomsnittet på den svenska arbetsmarknaden. Det visar Afa Försäkrings nya statistikrapport. De vanligaste allvarliga olycksfallen som leder till sjukskrivning är fallolyckor, brännskador och skärskador. Arbetsolycksfallen sker både vid matlagning och när anställda exempelvis hanterar leveranser eller slänger avfall. Läs mer om situationen för restauranganställda i rapporten via [afaforsakring.se](#). ■

Restaurangkök är inte riskfria.

”Både organisationen och individen betalar ett högt pris för destruktivt ledarskap.”

Forskaren Susanne Tafvelin under ett seminarium om destruktivt ledarskap som enligt hennes studie drabbar 36 procent av de anställda.

FAKTA

- **Vad:** Gilla Jobbet är arbetslivets mötesplats. Fokus på arbetsmiljö och hälsa.
- **När:** 26 oktober på Stockholm Waterfront.
- **Hur:** Anmälan på [gillajobbet.se](#). När det är fullbokat finns väntelistor. Gilla Jobbet sänds även digitalt.

Mötet i centrum på Gilla Jobbet

Flera nyheter på höstens stora arbetsmiljöevent – platserna snart slut.

ARBETSMILJÖEVENT. När Gilla Jobbet går av stapeln den 26 oktober kommer de som varit med förr att känna igen sig ganska väl. Men det blir också en hel del förändringar. Arrangörerna Afa Försäkring, Prevent och Sutarbetsliv har skrivit på upplägget för att förstärka Gilla Jobbets funktion som en mötesplats där det också ska finnas utrymme för deltagarna att prata med varandra.

För att lyckas med det behövdes en annan och större lokal. Därför flyttas eventet från Folkets hus/Norra Latin till Stockholm Waterfront.

– Den lokalen tillåter oss att ha föreläsningar i

både större och mindre format och vi kan ha prova på-event där deltagarna får testa vissa saker rent praktiskt, säger Mats Quist, projektledare.

Bland annat kommer man att kunna prova hur ett så kallat exo-skelett fungerar, hur man jobbar säkert på hög höjd via VR-utrustning, hur robothandskar kan användas och hur man faller som i judo för att inte skada sig.

Det finns också större plats för de tre arrangörerna, som kommer att ha egna kaféer där deltagare kan droppa in och ta del av olika typer av aktiviteter.

Årets Gilla Jobbet har

naturligtvis också ett stort antal intressanta föreläsningar av landets mest framstående experter inom arbetsmiljö och hälsa. Det blir cirka 60 föreläsningar – vissa bredare med storpublik, andra mer specialiserade i lite mindre salar.

– Vi kan ta emot 2 300 besökare totalt och det kommer att bli fullt. Sammanlagt kan 1 500 av dessa vara på föreläsning samtidigt. Det här leder till att de som inte lyssnar på något kan delta i andra typer av aktiviteter eller samtal, säger Mats Quist. ■

Unga i handeln värst drabbade av rån

FÖRSÄKRING. Inom handeln är det näst vanligaste allvarliga arbetsolycksfallet hot, våld eller rån. Och det är de unga anställda som löper störst risk att drabbas. Det framkommer i en statistikrapport som Afa Försäkring har gjort.

– Anställda inom handel skiljer sig från andra yrkesgrupper eftersom hot och våld-olyckorna drabbar de yngsta. 61 procent av hot och våld-olyckorna i yrkesgruppen drabbade en person i åldern 16–35 år. Den vanligaste bakomliggande orsaken för dessa personer är att bli hotade vid rån och näst vanligast är rånmisshandling, säger Emil Askestad, statistiker. ■

Svår gräns när arbetsskada sker i hemmet

Pandemin har fört med sig en våg av ärenden kring arbetsskador i hemmet. Det finns en skillnad i försäkringsskyddet vid arbete på jobbet och i hemmet. I hemmet måste det finnas en anknytning till arbetet för att en försäkring ska gälla.

– Det räcker inte med att olycksfallet inträffar när den försäkrade utför sitt arbete, utan vad som har orsakat olycksfallet ska också vägas in. Har olycksfallet till övervägande del sin grund i privatlivet saknas det nödvändiga sambandet mellan arbetet och olycksfallet, säger Sofia Tengedal, försäkringsspecialist på Afa Försäkring. ■

Vi ses i Almedalen!

Afa Försäkring samlar experter inom arbetsliv för givande samtal.

SOMMAREN 2023. Under Almedalsveckan har Afa Försäkring ett innehållsrikt program under tre dagar. Platsen är densamma där man har varit under senare år – Klosterträdgården på Klosterbrunnsgatan 3.

I trädgården träffar du både ministrar, experter och forskare med fokus på arbetsmiljö och arbetsliv. Exempel ur programmet är hur ett framgångsrikt arbetsmiljöarbete skapas och friskfaktorerna som gör en arbetsplats attraktiv. Både forskare och experter från arbetsmarknadens parter deltar i seminarierna och debatterna.

Men det finns också möj-

lighet att delta i mer praktiska aktiviteter med byggbranschens Säkerhetspark och Fallkompetens. Till exempel finns representanter från Judoförbundet på plats för att lära ut hur man faller på rätt sätt. I ett framgångsrikt samarbete med Afa Försäkring har flera tusen anställda redan fått chansen att lära sig

FAKTA:

- **Vad:** Seminarier, debatter och andra aktiviteter. Program: afaforsakring.se/almedalen.
- **När:** 28–30 juni.
- **Hur:** Klosterbrunnsgatan 3.

Afa Försäkring har ett gediget program.

”Hur skapas ett framgångsrikt arbetsmiljöarbete?”

detta genom kurser på sina arbetsplatser. Nu får även deltagarna på Almedalsveckan chansen att prova på att falla rätt.

Det kan vara hektiskt under dagarna i Visby. Därför finns det också möjlighet att bara ta en paus i Klosterträdgården. Kom förbi och ta en kaffe och vila benen lite – återhämtning under arbetsdagen är ett sätt att orka mer. ■

Kapat finger vanligaste amputationsskadan

Flest män drabbas av amputationsskador. Vanligast är att förlora ett eller flera fingrar.

TEXT KRISTER ZEIDLER

Färre skadar sig

Mellan 2012 och 2021 inträffade drygt 1 400 allvarliga arbetsolycksfall som ledde till amputationsskador. Det innebär omkring 150 skador per år eller en procent av samtliga arbetsolycksfall under tidsperioden. Men andelen olyckor har minskat jämfört med för tio år sedan, vilket kan bero på en ökad riskmedvetenhet och bättre förebyggande arbete på arbetsplatserna.

Maskiner bakom flest olyckor

Drygt hälften av alla amputationsskador orsakades vid arbete med maskiner för bearbetning och framställning. Olyckorna har främst inträffat vid arbete med olika sågmaskiner, som klyvsågar och bandsågar samt vid arbete med pelarborrar och hyvlingmaskiner. Näst vanligaste olycksorsaken är arbete med handhållna verktyg eller maskiner, till exempel att man skurit av sig tummen med en såg. Till andra olycksorsaker hör bland annat klämskador.

Fingeramputation i nio av tio fall

Den vanligaste amputationsskadan för både män och kvinnor är att man förlorar en eller ett par fingrar. Den skadan står för nästan 90 procent av samtliga amputationsskador. Näst vanligast är att förlora en hand eller hand och handled.

90 % av de 1 400 amputationsskadorna som inträffade 2012–2021 drabbade män.

Exempel på händelseförlopp

"När jag säkrade pallen med skruvdragare så fastnade handsken och slet av fingertoppen på ena pekfingeret."

Gods- och lagerarbetare, kvinna i åldern 36–45 år

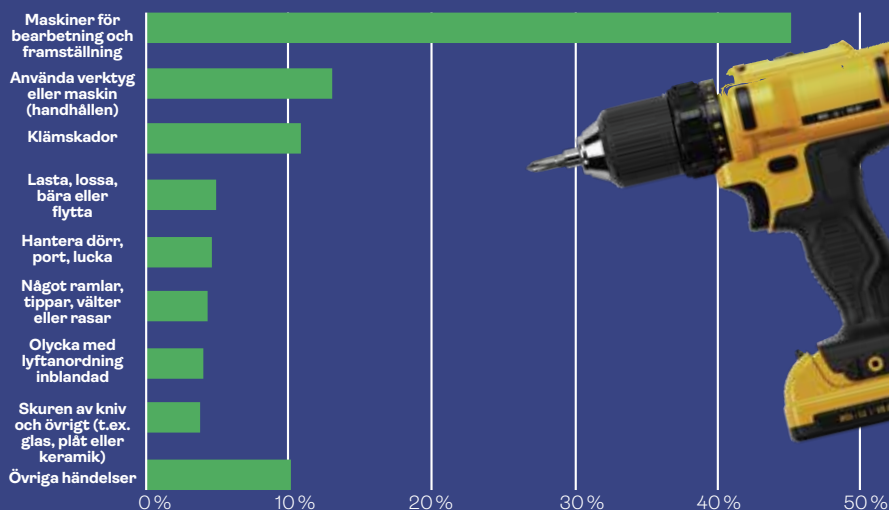
"Skulle skära kött i kylen en morgon. Då slant jag med kniven och skar av en fingertopp."

Livsmedelsarbetare, man i åldern 26–35 år

"Bar ett vapenskåp nerför en källartrappa. Vapenskåpet ville gå fortare än planerat."

Yrkesförare, man i åldern 56–64 år

HÄNDELSETYPER VID ALLVARLIGA OLYCKSFALL SOM HAR ORSAKAT EN AMPUTATIONSSKADA 2012–2021.

Här ska ingen missa ersättning

I Skövde kommun är försäkringsinformatörerna ovanligt aktiva. Här berättar de hur de har gjort och varför.

TEXT KARIN JANSON FOTO TOBIAS ANDERSSON

ingen ska missa den ersättning de har rätt till från de kollektivavtalade försäkringarna. Det är målsättningen för nätverket i Skövde kommun som bildades för två år sedan och består av försäkringsinformatörer från både arbetsgivarsidan och facket.

– Nätverket startade efter att min kollega Jennie Kron Isaksson kom tillbaka till kommunen efter att ha haft en annan anställning ett tag. Vi började bolla tankar och bjöd in till ett möte där vi tog fram en åtgärdslista, där vi nu har betat av många punkter, säger Johan Hult.

Bland annat har nätverket delat ut informationsblad i alla fikarum i stadshuset, fått in försäkringsinformation som en punkt på arbetsplatsträffar varje år och fått upp information om de kollektivavtalade försäkringarna på dagordningen när kommunen har en informationsträff för nyanställda. Informationen finns också på intranätet.

– Förutom att många inte känner till försäkringarna är en vanlig missuppfattning att man måste vara med i facket eller vara tillsvidareanställd. Så det är väldigt viktigt att vi är ute och pratar med människor och uppmanar dem att söka ersättning om vi tror att de kan ha rätt till det. Det är också en styrka att vi arbetar tillsammans med facket och sprider informationen från två håll.

Tidigare i vår var försäkringsinformatörerna med på ett event som arbetsgivaren ordnade, där alla kommunanställda fick prova ut förmåncyklar.

– Vi såg att det var ett bra tillfälle att träffa många medarbetare, under dagen kom 700 personer

och provcyklade. Vi passade på att dela ut material och finnas till hands för att svara på frågor och även visa hur man gör en anmälan i ett par fall. Det blev en lyckad insats, många tyckte att det var intressant att få informationen och vi delade ut över 300 foldrar.

En utmaning är att kommunen är en stor arbetsgivare med över 5 000 medarbetare, som finns i skilda verksamheter och i kommunala företag.

– Yrkesgrupper som storkökspersonal, lärare, tekniska kontoret och vårdpersonal har hög skaderisk, samtidigt som de inte arbetar i kommunhuset och därför är lite svårare att nå. Vi jobbar på att rekrytera fler informatörer som finns ute i verksamheterna, säger Johan Hult.

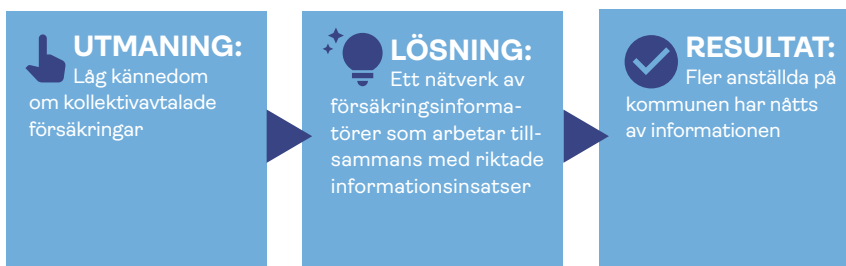
Sommarvikarier, andra vikarier och bemanningsanställda är också grupper som är svårare att nå. Målet är att rekrytera en försäkringsinformatör på bemanningsenheten.

– Vi har också lagt ut information i alla lunchrum och ska göra en extra insats inför sommaren. Information är en färskvara, så det gäller att vi arbetar kontinuerligt och påminner ofta, säger Johan Hult.

Hittills har han sett att många laddar ner informationen på nätet. På sikt kommer nätverket också att kunna se om insatserna har gjort avtryck

i anmälningsstatistiken som Afa Försäkring tillhandahåller.

– Om vi kan hjälpa någon att få det lättare ekonomiskt i en trängd situation är målet uppfyllt, säger Jennie Kron Isaksson. ■

**”Information är en
färskvara, så det
gäller att vi arbetar
kontinuerligt och
påminner ofta.”**

Johan Hult

Storsatsning på arbetsmiljö- utbildning

Hos Audi Center Kista samlas bilhall och verkstad under samma tak. Här består riskerna i arbetsmiljön av bland annat tunga lyft, kemikalier och stress. För att fånga upp problem tidigare har alla chefer gått utbildningen Bättre arbetsmiljö, BAM.

TEXT KARIN JANSON FOTO KRISTINA SAHLÉN

Mikael Hagsén utför service på en bil.

Aryaman Fatollahzadeh känner sig mindre stressad nu än han gjorde när han var ny som säljare.

Förutsättningarna i branschen svänger snabbt, det gäller för säljarna att hänga med.

”Vi jobbar också med planering av arbetet och försöker sprida olika uppgifter på alla individer.”

inne i verkstaden hörs det dämpade sorlet från en radio och klirret av metall mot metall. För att vara en bilverkstad är det väldigt tyst och rent i lokalen.

– Jämfört med tidigare verkstäder jag jobbat i är det hundra gånger bättre arbetsmiljö. Mycket fräschare, bättre luft och färre belastande moment, säger teknikern Mikael Hagsén, som håller på att lufta kopplingen på en bil som är inne för service.

Den nya bilhallen och verkstaden invigdes 2019.

– Vi har byggt bort många arbetsmiljörisiker genom att planera fastigheten efter verksamheten. Sedan är det klart att vi har upptäckt vissa saker i efterhand som vi också kunde ha tänkt på, det är inte perfekt. Men vi tycker ändå att det har blivit enormt bra, säger Tomas Lennström, platschef.

Till exempel har verkstaden ett innertak som dämpar ljud och golvvärme som förhindrar att golven blir hala när det är blötväder ute. Hjälpmedel som hjullyftar, avgassugar som man kan dra på skenor mellan bilarna och särskilda lufttugsugar som används när vindrutor ska limmas fast finns också här.

– Vi jobbar också med planering av arbetet och försöker sprida olika uppgifter på alla individer. Särskilt under våren och hösten när vi har arbetstoppar med hjulskiften, säger Tomas Lennström. Vi gör detta för att minimera risken för belastningsskador som kan uppstå vid repetitiva och monotona arbetsmoment.

Han och de andra cheferna har gått arbetsmiljöutbildningarna Arbetsmiljö för chefer och BAM. Även arbetsledarna har gått arbetsledarutbildning som stödjer arbetsmiljöarbetet.

Pelle Frisk arbetar med högvoltsbatterier.

– Det som framför allt slog mig under utbildningen är hur viktigt det är att få in det systematiska arbetsmiljöarbetet så att det blir en rutin. Och även vikten av att fånga brister i tid, innan de blir till större problem, resonerar Tomas Lennström.

En utmaning som har identifierats finns i den psykosociala arbetsmiljön.

– Vi har haft samarbets svårigheter i vissa grupper. Vi bestämde oss för att intervjua alla berörda om vad som hänt och hur nuläget ser ut. Sedan gick vi vidare med grupparbeten där vi pratade om vart teamet vill komma och vilka spelregler vi vill ha. Grundproblemet visade sig vara brister i kommunikationen, det vill säga att man förutsätter saker i stället för att fråga hur det egentligen ligger till.

Den psykosociala arbetsmiljön följs nu upp med en pulsmätning per mejl varannan månad.

– Vi började med det vid årsskiftet och så här långt ser vi att vi fångar upp signaler snabbare och att det blir ett mer konkret sätt att prata om saker.

Pandemin och tiden efter med komponentbristen har gjort läget på säljsidan mer pressat, berättar Tomas Lennström. Bristen på till exempel halvledare gör att det tar mycket längre tid att tillverka bilar än tidigare.

– De senaste två åren har varit väldigt utmanande. Vi öppnade strax före pandemin och kastades in i en unik situation. När leveranstiderna ökade satsade vi mer på begagnatförsäljningen. I höstas fick hela

”Med verktygen och systematiken är det ganska lätt att behålla systematiken i arbetsmiljöarbetet.”

I bilverkstan är arbetsmiljöriskerna helt andra än i butiken som ligger på övervåningen.

bilbranschen veta med tre dagars varsel att miljöbilsbonusen skulle slopas. Då förändrades hela vår affärsmodell för att sälja elbilar i ett slag. Det går fort och säljarna måste kunna ställa om sig snabbt.

För säljarna kan det också innebära en stress att komma in i själva leveransfasen.

– Som säljare har du perioder när du offererar mycket och sedan kommer leveranstillfället och då hinner du inte sälja lika mycket. Det stressar många, säger Tomas Lennström.

Säljaren Aryamen Fatollahzadeh beskriver jobbet som att man varje månad börjar om på noll.

– Stressen ligger i att man hela tiden måste visa framfötterna och ta de tillfällen som finns för att sälja. Det är ett yrke som bygger på att man presterar hela tiden. För mig har stressen faktiskt minskat med åren. Nu känner jag att jag kan det här, att jag har gjort det förut och att det är roligt att möta kunderna.

För att minska pressen på säljarna har cheferna också börjat leda mer på aktivitetsnivå.

”Vi tar också upp exempel på våra veckomöten, hur vi har löst en situation med en kund men även när det har gått bra.”

– Vi mäter inte bara resultat i försäljningen, utan även att säljarna har aktiviteter som kommer att leda till försäljning, som att man bokar in kundmöten. På så sätt kan säljarna se tillbaka på veckan och se vad de har gjort och inte bara vad försäljningssiffran ligger på, säger Tomas Lennström.

Om säljarna fastnar i dialogen med kunden, till exempel om en kund är missnöjd med långa leveranstider, går cheferna in och stöttar.

– Vi tar också upp exempel på våra veckomöten, hur vi har löst en situation med en kund men även när det har gått bra. Jag tror att den dialogen är jätteviktig, att vi diskuterar hur vi gör i olika situationer.

FAKTA: STÖD TILL ARBETSMILJÖUTBILDNING

- ▶ Svenskt Näringsliv, LO och PTK har tillsammans avsatt 75 miljoner kronor till ett stöd för arbetsmiljöutbildning, som administreras av Afa Försäkring.
- ▶ Arbetsgivare kan ansöka om det för sina skydds- och arbetsmiljöombud samt chefer.
- ▶ För utbildningar där chefer eller skydds- och arbetsmiljöombud går separat utgår stöd med 50 procent av deltagaravgiften.
- ▶ Om man går utbildningen tillsammans får man stöd med 70 procent av deltagaravgiften
- ▶ Stödet ges även för arbetsmiljöutbildning på grundläggande nivå, till exempel kursen bättre arbetsmiljö, BAM.

Företaget använder IA-systemet, där medarbetarna enkelt kan rapportera i mobilappen om de upptäcker farliga moment eller till exempel att en kakeplatta sitter löst.

– Vi återkopplar både personligen och på möten att vi har noterat risken och vilka åtgärder vi vidtar. En sådan riskfaktor är ensamarbete på kvällen. Personalen kände sig otrygga när de stängde och larmade, så nu har vi en rutin att man måste vara minst två som går samtidigt. Det är viktigt att alla vet varför vi gör saker och att det inte fungerar till exempel att en säljare vill sitta och göra klart det sista när servicepersonalen går hem.

Arbetsmiljöronder sker varje kvartal, med en revision det fjärde kvartalet. Då deltar lokala skyddsombud och avdelningschefer.

– Med de här verktygen är det ganska lätt att behålla systematiken i arbetsmiljöarbetet, trots att vi har flera olika roller under samma tak, både tjänstemän och verkstadspersonal. Vi kan luta oss mot rutinerna och avsätta tid för att diskutera dessa frågor på våra arbetsplatsmöten. På så sätt håller vi det arbetet levande hela tiden, säger Tomas Lennström.

Teknikern Mikael Hagsén menar att det finns ett inbyggt högt tempo i bilbranschen.

– När vi servar och lagar bilar vill kunderna för-

Amrit Singh limmar fast en vindruta. Kemikalierna sugns ut i luftutsugen.

står alltid ha jobbet gjort så snabbt som möjligt. Vi har många bilar som kommer in varje dag och det tar tid att göra i ordning allt runt omkring, som att lägga upp arbetsordrar. Om det är snöigt ute kan det ta en stund att borsta bort snön på bilarna som kommer in.

FAKTA: AUDI CENTER KISTA

► På Audi Center Kista arbetar 48 personer. Företaget är en del av Din Bil, med 2 600 anställda i hela landet fördelade på 60 driftställen.

Tomas Lennström,
platschef.

Samtidigt håller yrket på att förändras. Bilarna innehåller mer elektroniska komponenter och det mekaniska verkstadsarbetet minskar. Lite längre bort i verkstaden håller Pelle Frisk på att reparera ett batteri till en elbil. Han har genomgått en utbildning till högvoltsexpert, vilket är ett krav för att få arbeta med elbilsbatterier. På sig har han skyddskläder och handskar som leder bort ström.

– Jag har varit bilmekaniker i 40 år, så det är roligt att göra något nytt, säger han.

Batteriet väger 706 kilo och har en spänning på 400 volt.

– Innan jag tar ut det måste jag göra det spänningslöst. Eftersom spänningen är så hög kan det bli dödlig utgång om man gör fel, så det är väldigt viktigt att man går igenom alla steg korrekt. Det är ett riskmoment, säger Pelle Frisk. ■

Så påverkar politikerna vår arbetsmiljö

I kommuner är det politiker som har det yttersta ansvaret för arbetsmiljön. Hur de ser på sitt uppdrag och på de anställdas arbetsmiljö och hälsa ska ett forskningsprojekt försöka ge svar på.

TEXT KRISTER ZEIDLER FOTO J. WULFF

Kommunpolitiker och ledamöter i kommunala bolagsstyrelser har ett stort inflytande över medarbetarnas arbetsförhållanden och arbetsmiljö genom de beslut som de fattar, till exempel om organiseringen av arbetet.

– När det gäller arbetsrelaterad ohälsa finns det forskning sedan tidigare som pekar på att flera av de faktorer som bidrar till ohälsa till stor del är inbyggda i hur arbetet är organiserat. Det betyder att de faktorerna är svårare att påverka av medarbetarna själva och första linjens chefer, utan hamnar högre upp i verksamheten, säger Ulrica von Thiele Schwarz, professor i psykologi vid Mälardalens universitet som leder forskningsprojektet.

Hon menar att det kan vara svårt för politiker och styrelser att få en överblick över vilka konsekvenser deras beslut kan få för medarbetarna i de kommunala verksamheterna. Det kan till exempel handla om budgetbeslut som leder till ökad arbetsbelastning, bristande ledarskap eller minskad trivsel.

– När man fattar den typen av beslut så gör man det inte alltid utifrån ett arbetsmiljöperspektiv. Det är en del av det vi vill försöka förstå. Hur tänker man som politiker kring arbete och hälsa? Hur ser man på den egna rollen?

Forskarna ska i projektet intervjuva ett 50-tal personer i kommunstyrelser, kommunala företag och nämnder i både stora städer och glesbygd.

”De är folkvalda, de jobbar åt medborgarna och har ett ansvar gentemot dem.”

– Vi vill också förstå hur man som politiker försöker hantera de olika roller man har. De är folkvalda, de jobbar åt medborgarna och har ett ansvar gentemot dem. De representerar också ett politiskt parti på vars uppdrag de arbetar. Och sedan är de dessutom ansvariga för arbetsmiljön i de verksamheter de driver. Det är många olika saker som man ska försöka få ihop.

Ulrica von Thiele Schwarz har tillsammans med kollegor i ett tidigare forskningsprojekt finansierat av Afa Försäkring undersökt vilket inflytande bolagsstyrelser i den privata sektorn har på arbetsmiljön. Resultaten visade bland annat att det

fanns olika drivkrafter för att engagera sig i arbetsmiljön, där den mest basala var att det är ett lagkrav.

– Sedan fanns det de som gjorde det för att de uppfattade det som viktigt för verksamheten, att det är kopplat till lönsamheten att vara en bra arbetsgivare, säger hon.

Forskningen visade också att arbetsmiljökompetens i ledningen kan ha betydelse för hur arbetsmiljö och hälsa prioriteras.

– Då förstår man mer av vilka typer av beslut som kan ha effekter på arbetsmiljön och kan väga in det i beslutsprocessen på ett annat sätt än om man saknar den kunskapen, säger Ulrica von Thiele Schwarz.

Kommunerna skiljer sig åt från privata företag genom att de har en rad differentierade verksamheter som de ansvarar för, som skola, social omsorg, renhållning och vatten och avlopp.

– Jämfört med en del andra verksamheter är det också svårt att dimensionera. Man kan inte påverka inflödet av arbete särskilt mycket för det är lagstadgat vad kommunen ska erbjuda för någonting.

Kommunerna sticker också ut med höga sjukskrivningstal, framför allt inom de kvinnodominerade verksamheterna. Budgetarna är ofta strama och det kan vara svårt att täcka upp bemanningen, till exempel inom äldreomsorgen.

– En av de saker som vi vill titta specifikt på är om det skiljer sig åt mellan de kommunala verksamheter som är kvinnodominerade och de som är mansdominerade, säger Ulrica von Thiele Schwarz. ■

Ulrica von Thiele Schwarz

Två gånger under bara några månader fick **Johanna Johannesson** oväntade och goda nyheter. Och då har vi inte ens räknat in sötnosen **Miltons** födelse.

TEXT PER CORNELL
FOTO KRISTINA SAHLÉN

Välkommet tillskott

Lille Milton, tre månader när vi träffar honom, granskar sin omgivning med stora gråblå ögon. Han blir inte stressad av att få en kamera framför ansiktet, utan betraktar det hela med ett intresserat lugn. Att vara i centrum har han kanske redan vant sig vid.

Mamma Johanna Johannesson har också hittat ett visst lugn i sin mammaroll nu när de första veckornas stress över Miltons gulset har lagt sig och rädslan för vinterns kraftiga spridning av RS-viruset har gått över. Men det var några veckor med många och starka känslor.

– Jag var inte beredd på att han skulle vara sjuk när han föddes och det var väldigt jobbigt att se honom ligga med en slang in i näsan.

Men Milton repade sig snabbt från gulsoten och efter någon vecka var de hemma igen och en ny vardag började växa fram för familjen, som också består av Johannas sambo Alexander och hans son Melvin från ett tidigare äktenskap som bor hos dem varannan vecka.

– Det här är det största som hänt mig och det kommer att ta tid innan det verkligen sjunker in.

Johanna jobbar sedan flera år på Hemtex i Bromma utanför Stockholm. Hennes roll är butikssäljare, men det är en hel del annat hon också får ta hand om i butiken: hämta varor, stryka gardiner, packa upp och styla butiken på olika sätt. Johannas plan var att jobba så länge som möjligt före förlossningen. Men det blir inte alltid som man har tänkt sig.

– Redan i vecka 20 fick jag gå hem eftersom jag fick smärtor i ligamenten. Min läkare sjukskrev mig.

Det var nu hennes pappa gjorde sin första insats vad gäller att lära dottern lite mer om hennes rättigheter.

– Han började prata om Afa Försäkring och att jag måste kolla det. Jag kände inte alls till vad det var.

Johannas plan var att jobba så länge som möjligt före förlossningen. Men det blir inte alltid som man har tänkt sig.

Att börja kolla upp om hon eventuellt hade rätt till pengar från Afa Försäkring på grund av sjukskrivningen föll bort lite till en början. Men pappan gav sig inte. Han fortsatte att tjata. Och fick rätt. För efter en tid kontaktade Johanna Afa Försäkring och gjorde så småningom en anmälan, vilket gav henne en välkommen summa pengar förutom det hon fick i ersättning från Försäkringskassan.

– Det var en speciell tid att vara sjukskriven och vänta på att barnet skulle komma. Jag var ganska bra på att koppla bort tankarna på det och hade mycket glädje av mina föräldrars hund som jag passade på att gå promenader med.

Veckorna gick och Milton kom till världen. Efter en tid upprepades ungefär samma procedur som några månader tidigare. Johannas pappa påtalade att det även finns en försäkring för nyblivna föräldrar – föräldrapenningtillägg. Den gäller för privat anställda arbetare, till exempel butiksanställda på arbetsplatser med kollektivavtal.

Johanna hade lite annat att tänka på den första tiden och det krävdes nya påminnelser från hennes pappa. Efter en tid var hon redo att ta tag i frågan.

– Jag tänkte att det väl var värt att försöka igen så jag gjorde en ny anmälan. Det hade ju gått bra förra gången och då var det inte alls krångligt. Jag räknade inte med att få ersättning igen, men hoppades såklart.

Och eftersom hon uppfyller kriterierna för att få ersättning från försäkringen blev det ett positivt svar. Johanna har ansökt om föräldrapenning från Försäkringskassan under en tolv månadersperiod. Föräldrapenningtillägget från Afa Försäkring kompletterar den ersättningen med en summa varje månad. Hur stor summan är beror på lön och hur många föräldrapenningdagar man tar ut per månad.

– Det är otroligt tacksamt att få en extra summa varje månad. Den kommer

”Allt har blivit så dyrt på sista tiden och vi tappar ju en del av min inkomst när jag är föräldraledig. En extra tusenlapp i månaden gör skillnad.”

precis efter barnbidrag och föräldrapenningen – väldigt lägligt. Allt har blivit så dyrt på sista tiden och vi tappar ju en del av min inkomst när jag är föräldraledig. En extra tusenlapp i månaden gör skillnad.

Hur kommer det sig att din pappa har så bra koll?

– Han har behövt någon av försäkringarna tidigare så det var nog därför han kände till det. Han har bra koll på sina rättigheter. Det var tur för mig för min chef kände inte till detta. När jag hörde av mig om det här första gången fick chefen vända sig till lönekontoret för att ta reda på mer.

Men nu när Johanna har lärt sig hur systemet fungerar är det ingen risk att någon av kollegorna blir utan ersättning i framtiden. En kollega är gravid och kommer att söka ersättning när den tiden kommer. Även Johannas sambo kommer att undersöka saken när han ska vara föräldraledig under nästa år.

– Jag uppskattar att jag har fått hjälp när jag har ringt till Afa Försäkring för att fråga saker. Jag tycker sånt brukar vara jobbigt, men servicen har varit väldigt bra. ■

FAKTA: FÖRÄLDRAPENNINGTILLÄGGET

- **Anmäla:** Anmälan görs via afaforsakring.se.
- **För vem:** Privat och kooperativt anställda arbetare omfattas av försäkringen. Ersättning: 10 procent av sjukpenninggrundande inkomst upp till 10 prisbasbelopp. 90 procent på lönedelar därutöver. Ersättning betalas ut för dagar som man tar ut föräldrapenning från Försäkringskassan.
- **Ersättning:** Den försäkrade kan nyttja försäkringen under en sammanhängande period. Det är alltså viktigt att planera föräldraledigheten nog så att den anställde kan få maximal ersättning. Det går att ansöka i efterhand, upp till att barnet blir 5,5 år. Ansöker man i efterhand gäller försäkringen dock endast för en sammanhängande period under barnets första 18 månader.

Viktigt att informera

Det är mycket att tänka på när man får barn. Glöm inte att påminna anställda om föräldrapenningtillägget, FPT, och att det går att söka i efterhand. Många, känner inte till att det finns en kompletterande föräldraförsäkring för privat och kooperativt anställda arbetare. Det är Afa Försäkring som hanterar den. Försäkringen kan göra stor skillnad för privatekonomin. Arbetsgivaren har en nyckelroll för att få de försäkrade att anmäla.

– Det är mycket att tänka på ändå när man får barn och ska vara föräldraledig. Jag tror att många behöver en påminnelse, säger Maria Palanius, skadespecialist på Afa Försäkring.

Vad ska arbetsgivaren informera om?

– Först och främst att det finns en försäkring som ger de anställda extra ersättning när de är föräldralediga. Men också att de ska tänka på att försäkringen

endast gäller under en sammanhängande period. Det är alltså viktigt att söka för den period då man tar ut flest föräldrapenningdagar.

Vad är mer bra att tänka på?

– Att det går att söka i efterhand upp till att barnet har fyllt 5,5 år. Så även om man har missat försäkringen kan det finnas ersättning som man har rätt till. Ersättning betalas dock bara ut för föräldraledighet som tagits ut under barnets första 18 månader.

Vad får ni flest frågor om?

– Många frågor om det här med att man kan få ersättning för en period. Det är en begränsning i försäkringen som det är viktigt att informera om.

Hur mycket pengar får man?

– Det är individuellt och utgår från den sjukpenninggrundande inkomsten. Det påverkas också av hur många föräldrapenningdagar man tar ut per månad. ■

Dags för vila!

AI med människan i fokus

AI-stöd blir allt vanligare på våra arbetsplatser. Men hur påverkar det arbetsmiljön? Trots att AI är så hett saknas det kunskap på området. Det ska professor **Åsa Cajander** och hennes team i Uppsala ändra på.

TEXT KARIN CEDRONIUS FOTO PRIVAT, SHUTTERSTOCK

Redan i dag påverkas många branscher av artificiell intelligens och i framtiden kommer förmodligen de flesta jobb att ha någon form av AI involverad. För AI kan öka produktiviteten, spara tid och resurser och det kan automatisera och ta bort tristessen kring rutinmässiga uppgifter. Men hur påverkar AI vår arbetsmiljö? Detta är förvånansvärt outforskat.

– Vi står inför en massiv förändring. Teknikutvecklingen går så fort och är driven av marknaden och ett slags optimism, men vi måste få med de mänskliga perspektiven och ha koll på hur vi ska bete oss, säger Åsa Cajander, professor på institutionen för informationsteknik vid Umeå universitet.

Tillsammans med sitt forskarteam Rebecca Cort, Jessica Lindblom och två doktorander ska hon bland annat undersöka hur arbetsengagemanget påverkas när man inför automatisering, robotisering och artificiell intelligens på arbetsplatser inom IT-branschen, lantbruks- och metallindustrin.

– AI skapar stora möjligheter att ta bort monotona, tråkiga eller farliga arbetsuppgifter. Samtidigt finns en risk att tappa medarbetarnas engagemang och arbetsglädje när AI tar över vissa delar av jobbet.

Därför är det viktigt att ta reda på hur man designar AI-system för att få användare att känna sig engagerade och inspirerade, säger Åsa Cajander.

En annan risk är ökad stress och minskad känsla av kontroll över sina arbetsuppgifter när AI blir ens nya kollega. Ett sätt att komma till rätta med det är att involvera medarbetarna i ett tidigt skede.

– Här kan man överföra mycket från det vi vet kring digitalisering, nämligen hur viktigt det är att involvera medarbetare, HR och fackliga organisationer redan från start när man inför ny teknik på arbetsplatsen. Det räcker inte att företagets tekniker har hand om AI-implementeringen, alla måste vara med.

Och missa inte att tänka igenom vad ni ska ha tekniken till. Det är lätt att ryckas med när alla ska börja med

AI, men det är bra att skynda lite långsamt så att man inte tappar bort människan som ska använda tekniken, menar Åsa Cajander.

– Ta en funderare på era behov och vad ni vill förbättra. Utgå från detta, inte från tekniken, och se till att få med människan. Då har AI stor potential att öka både trivsel och effektivitet. ■

Åsa Cajander.

AI PÅ ARBETSPLATSEN – SÅ KAN DEN HJÄLPA OCH STJÄLPA

Minska stress

AI kan minska stress och tristess på arbetsplatsen genom att ta över uppgifter som är monotona, repetitiva och tråkiga för människor att utföra.

Förhindra olyckor

AI kan förutse risker och förhindra olyckor. AI kan även förbättra säkerheten genom att utföra de uppgifter som är farliga för människor.

Engagemanget

Det finns många arbetsmiljöfördelar med AI men det finns även en risk att AI urholkar det som känns kul och minskar engagemanget i jobbet.

Transparensen

Det är viktigt med transparens så att medarbetarna har tillit till och förstår grunderna för de rekommendationer som kommer från AI och kan tolka dem rätt.

Etik och ansvar

Vem tar ansvar för att de beslut som AI gör blir etiskt rätt? När företag integrerar AI-verktyg behöver man ha ett ramverk och en uppförandekod att följa.

Ojämlighet

AI kan leda till ökad ojämlikhet på arbetsmarknaden om det inte görs tillgängligt för alla eller om det implementeras på ett felaktigt sätt.

Människan i fokus

Sätt människan i fokus och utgå från era behov, inte från tekniken, när ni inför AI på arbetsplatsen.

Kan AI vara till hjälp inom äldre vården eller fortsätta skriva dina rapporter när du behöver göra annat?

”Det är viktigt att ta reda på hur man designar AI-system för att få användare att känna sig engagerade och inspirerade.”

```
...mirror_mod.modifier_ob.  
...mirror object to mirror  
...mirror_mod.mirror_object =  
...operation = "MIRROR_X":  
...mirror_mod.use_x = True  
...mirror_mod.use_y = False  
...mirror_mod.use_z = False  
...operation = "MIRROR_Y":  
...mirror_mod.use_x = False  
...mirror_mod.use_y = True  
...mirror_mod.use_z = False  
...operation = "MIRROR_Z":  
...mirror_mod.use_x = False  
...mirror_mod.use_y = False  
...mirror_mod.use_z = True  
...selection at the end -add  
..._ob.select= 1  
..._ob.select=1  
...context.scene.objects.active  
...("Selected" + str(modifier  
...mirror_ob.select = 0  
...bpy.context.selected_obj  
...data.objects[one.name].sel  
...int("please select exactly  
...  
... OPERATOR CLASSES -----  
...types.Operator):  
... X mirror to the selected  
...object.mirror_mirror_x"  
...mirror X"  
...context):  
...context.active_object is not
```


Vad betyder de kollektivavtalade försäkringarna för er och era medlemmar?

Mattias Dahl, vice vd och chef för arbetsgivarfrågor, Svenskt Näringsliv:

” Parterna har på ett ansvarsfullt sätt utvecklat de kollektivavtalade tjänstepensionerna. De bidrar till att våra medlemsföretag är konkurrenskraftiga och attraktiva arbetsgivare. Genom att vi parter även tar ansvar för hur våra pensioner och försäkringar administreras har **vi ett robust och välskött system** som levererar stabilt och kostnadseffektivt.

Eva Fagerberg, kanslichef/1:a ombudsman, Offentliganställdas Förhandlingsråd, OFR:

” De kollektivavtalade försäkringarna är den svenska modellen när den är som bäst; **vi tryggar solidariskt och gemensamt** när individen behöver det som mest.

Johan Ingelskog, avtalssekreterare, Kommunal:

” Kommunal arbetar på många olika sätt för att öka tryggheten för medlemmarna, **där väger de kollektivavtalade försäkringarna tungt**. De försäkringarna ger medlemmarna en välbehövlig extra trygghet utöver det som det lagstadgade skyddet ger.

Torbjörn Johansson, avtalssekreterare, Landsorganisationen, LO:

” De kollektivavtalade försäkringarna ger de anställda en ökad ekonomisk trygghet vid både oförutsedda och planerade händelser. De har en stor och ökande betydelse i vårt gemensamma socialförsäkringssystem.

Caroline Olsson, chef för avdelningen för arbetsgivarpolitik, Sveriges Kommuner och Regioner, SKR:

” Vi är stolta över de kollektivavtalade försäkringarna, de är en **mycket värdefull del av de förmåner man som medarbetare i kommun och region får**. Det är en anställningsförmån som ger värde och trygghet i svåra situationer.

Malin Wulkan, styrelseledamot i förhandlings- och samverkansrådet, PTK:

” För medlemmarna i PTK:s medlemsförbund är det kollektivavtalade försäkringsskyddet **en viktig och bra ekonomisk trygghet** som man får del av genom sin anställning och som har betydelse i flera helt centrala avseenden både i och efter arbetslivet; vid sjukdom, arbetslöshet, arbetsskada, dödsfall och vid pension.